

Smedstorps dubbelgård

renoveringsarbeten

Norra Vi socken
Ydre kommun
ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Marie Hagsten

Bakgrund

Basfakta om objektet

Beskrivning och historik

Smedstorps dubbelgård är byggnadsminne och kulturresevat och en av Östergötlands största sevärdheter med byggnader som spänner över 300 år. Byggnader och tomt ägs av Östergötlands museum sedan 1953.

Tidigare kända renoveringsarbeten

Sedan Smedstorp blev kulturresevat 2000 har stora arbeten genomförts på de 16 värdefulla byggnaderna. Nästan alla tak har lagts om med olika takmaterial. Åtskilliga timmerlagningar och upplagningar av panel, fönster och dörrar har utförts.

Kultuhistorisk bedömning

Smedstorp är byggnadsminne och kulturresevat.

Basfakta om projektet

Fastighetsägare/beställare

Östergötlands museum.

Bidrag

108.800:- med bidrag från länsstyrelsen, dnr 434-11242-14.

Tillstånd från länsstyrelsen

Bidragsbeslut dnr 434-11242-14

Östergötlands museums yttrande

Ansökan om medel till länsstyrelsen den 2014-10-30, dnr 383/14.

Tidsperiod

Maj – November 2015.

Problembild / skadebild

Under 2014 renoverades stora rummet i hyresgästens lägenhet. Fönsterfoder byttes och målades. Även fönsterbågarna och två innerdörrar var nu i stort behov av att målas. Mycket av skadorna är av underhållskaraktär; skurlister på stolpboden, loge A 7 samt på torpet Hagalund var rötskadade. Grundstenarna till ladugården A 6 var utrasade. Träkonstruktionen till stråtaken var rötskadad och vissa av dymplingarna var avbrutna. I loge B 23 fanns det äkta hussvamp i golvet. Sticketaken hade rötskador och var i behov av lagning. Visthusboden A 2 närmast bostadshuset i A delen har sjunkit i östra delen vilket hotade den höga stengrunden som var nära att rasa.

Stolpboden har rötskadade skurlister.

Hagalund, rötskadad vindskiva och skurlist.

Slall/lövlada med skadad träkonstruktion för stråtak.

Hussvamp i loggolvet på loge B 23.

Stockar med hussvampsangrepp.

Detalj hussvampskropp.

Rötskada under fönstret i ladugård i B delen.

Utrasad grund i ladugård A 6.

Visthusboden A 2 med stenupplag som håller på att "kalva".

Målsättning med projektet

- Att sticketaken får en översyn och blir täta.
- Att rötskadat virke ersätts med helt virke och att byggnaderna skyddas mot ytterligare rötangrepp.
- Att hussvampangreppet åtgärdas så att det inte sprider sig.
- Att den stenlagda grunden till ladugården plockas tillbaka och ser prydlig ut.
- Att dörrar och fönster målas så att virket skyddas mot slitage.
- Att visthusboden pallas upp och att den inte fortsätter sjunka.

Arbetsbeskrivning

Översyn av skurlister

Samtliga skurlister och en vindskiva har bytts på torpet Hagalund och ersatts med tätvuxen furu. På stolpboden har tre sidor bytts och på logen i A - delen har alla skurlister bytts ut mot friskt virke.

Översyn av sticketaken

En översyn har genomförts att gårdens alla sticketak. På flera ställen finns rötskadade stickor som har ersatts med nya hyvlade stickor av tätvuxen gran från Aneby framtagna av Göran Johansson.

Stråtaken

Träkonstruktionen på de båda stråtaken har fått en översyn där nya dymlingar av gran har tillverkats och en äldre nedfallen stör har satts tillbaka med en ny dymling. Under arbetet med taken visade det sig att halmtaket på loge B 23 var dåligt och att ett hål hade bildats på västra takfallet. Hålet är nu täckt med en pressenning. Kontakt har tagits med Eje Ahrén, Skurup som har lagt halmtaket för att få ett expertutlåtande.

Ladugård A6

Ladugården som ligger närmast vägen, i A - delen, där har de utfallna stenarna i grunden plockats tillbaka och fogats med hydrauliskt kalkbruk. Fogningen är gjord från insidan för att det inte ska synas utifrån. Bruket består av en del jurakalk, två delar släkt murarkalk E bruk från Finja och tre delar sand.

Målning invändigt i bostadshus A 1

Målning av tre kopplade fönster med två bågar i varje fönster har målats tre gånger mellan bågarne med vit linoljefärg från Engvall & Claesson. Bågarna rengjordes med målarvätt före målning och all lös färg har skrapats och slipats bort. Två innerdörrar in mot stora rummet har också målats i samma kulör med tre strykningar. Vid första strykningen är färgen utspädd med 10 % balsamterpentin, övriga strykningar är utförda med outspädd linoljefärg.

Målning i Hagalund

Två Innerdörrar har tyvärr skrapats rena från all färg och sedan strukits med linoljefärg från Engvall & Claesson. Dörrarna har målats i samma kulör som golvlisterna baserat på pigmentet ultramarinblått NCS S 4030-R80B. Fodren har strukits i en ljusare kulör också den baserad på pigmentet ultramarinblått S 3020-R90B men med lite mer vitt i. Samma målningsbehandling som ovan. Fodren är dock inte renskrapade utan har kvar äldre färgskikt. Dörrarna var målade i den ultramarinblå kulören närmast träytan som första lager men målade flera gånger. I sen tid har dörrarna varit målade i turkosblått.

Ladugård B 6

En djupare rötskada på ladugårdens västra långsida under fönstret har lagats i med nytt furuvirke som är bearbetat med yxa för att efterlikna timrets struktur.

Visthusbod A 2

Visthusboden har lyfts med domkraft i både den östra och i den västra gaveln. Stenarna har grävts fram och kilats med mindre stenar för att grundstenarna ska ligga stabilt. Översta stenen på det höga upplaget är utbytt mot en lägre sten. I nordöstra hörnet har ytterligare stenar plockats in för att höja och stabilisera byggnaden. Byggnaden har rätats upp ca 12 cm i östra gaveln.

Hussvampsangrepp i loge B 23

I loge B 23 har golvet plockats upp och då var alla golvplankor och bärlinor angripna av hussvamp. Allt angripet virke har avlägsnats och grunden har grävts ur. Bjälkarna låg i lös jord men det var torrt. Vid utgrävningen noterades en viss markfukt men det verkar inte bero på att det rinner in vatten under byggnaden.

Resultat

Genomförda arbeten

Specialstege för upplagning av sticketak.

Upplagning av sticketak.

Samtliga sticketak har fått en översyn.

Stall/lövlada, upplagning med horisontell slana på plats och ny dymling på norra takfallet.

Täckning av skada på halmtaket på loge B 23 med presenning på västra takfället.

Lös jord mellan bjälkar.

Hussvampsangrepp på en bjälke.

Utgrävning av jord och hussvampsangripet virke.

Ladugården A6, grundstenarna är åter på plats med hjälp av hydrauliskt kalkbruk.

Grunden efter genomfört arbete, mot norr.

Hagalund efter byte av skurlister och en vindskiva.

Loge A 7 med en av fyra nya skurlister och upplagning av sticketak.

Loge A 7 efter byte av skurlister.

Stolpboden efter byte av skurlister.

Efter byte av tre skurlister på stolpboden.

Nymålade dörrar i rummet i bostadshus A 1.

Spegeldörr efter målning.

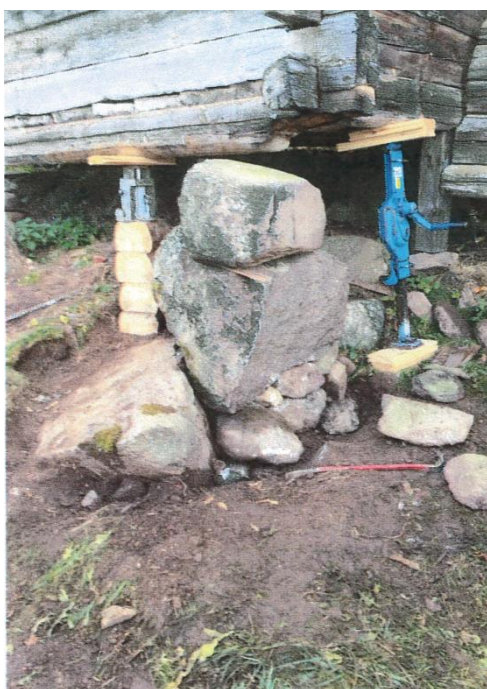
Målning av de kopplade innerbågarna.

Hagalund, nymålat foder och dörrblad mellan köket och stugan.

Hagalund även foder och dörrblad mellan förstuga och stugan är nymålat.

Visthusbod A 2, arbete pågår med att lyfta byggnaden och säkra grundstenarna.

Stenupplag vid visthusboden A 2 efter upprätning och omläggning av stenar.

Kilning av grundstenen med mindre stenar.

Förhöjt upplag i nordöstra hörnet.

Förstärkt upplag med en sten, norra långsidan.

Uppföljning

Eventuella avvikelser från länsstyrelsens beslut

-

Byggnadshistoriska iakttagelser eller erfarenheter gjorda under arbetet

Hussvampangreppet var mer omfattande än vad som bedömdes 2014. Loggolvet lades om omkring år 2000. Delvis lades ett nytt loggolv med nya handbilade klovor. Därefter lade hyresgästen ett enkelt golv med ett upplag. Bärninorna låg i lös jord som kan ha bildats genom att löv och annat organiskt material som hade samlats i grunden. Halmtaket på samma byggnad har omfattande skador. Halmen har sjunkit ihop och kanat ner vilket har resulterat i att ett hål har bildats rakt över loggolvet där hussvampsangreppet är. Hela träkonstruktionen som håller halmen på plats är dålig och behöver inom kort bytas.

Godkännande/slutbesiktning

2015-11-16

Medverkande i projektet

Entreprenörer

J&Ö:s Mur och kakelugnsmakeri, Jan Örontorp, Tidarsrum

M Samuelsson Bygg & Hantverk AB, Tranås

T Anderssons Måleri AB, Österbymo.

Antikvarisk medverkan

Marie Hagsten, Östergötlands museum

Övrigt

Antikvariska kontroller / besiktningar

2015-10-12, 2015-11-06, 2015-11-16.

Fotodokumentation

Förvaras på Östergötlands museum.

Källor

Övrigt

Tekniska uppgifter

Lokal	Smedstorps dubbelgård
Socken/stad	Norra Vi socken
Kommun	Ydre kommun
Län och landskap	Östergötland

Ekonomiska kartans blad

Typ av uppdrag	Antikvarisk medverkan
Öm dnr	383/14
Öm projektnr	510860
Lst dnr	434-11242-14

Uppdragsgivare	Östergötlands museum
Bidrag	108 800:-

Byggnadsantikvarie	Marie Hagsten
Foto	Östergötlands museum

Ev dokumentationsmaterial förvaras på Östergötlands museum.

2015:221

